

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ

μέσα από γραπτά
του Κώστα Τσίπη

Ο παγκόσμιας φήμης και ακτινοβολίας Έλληνας, καθηγητής Φυσικής του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης (Μ.Ι.Τ) Κώστας Τσίπης, που απεβίωσε στις 7 Νοεμβρίου 2020, υπήρξε ένας εξαιρετικός επιστήμων διεθνούς βεληνεκούς, με ένα πολυαξιόδες έργο. Σε ορισμένους κύκλους, θεωρείται η αυθεντία του τελευταίου μισού αιώνα στον κόσμο για τις επιπτώσεις της πυρηνικής τεχνολογίας στη διεθνή ασφάλεια. Ήταν επιστήμονας με όλη τη σημασία του όρου. Διδασκαλία, Έρευνα, δημοσιεύσεις, παρουσιάσεις, κριτικές, διδακτορικά, συμβουλευτικό έργο.

Υπάρχουν ήδη αρκετές αναφορές στο διαδίκτυο για την επιτυχημένη διεθνή πορεία του από το Δαδί Αμφικλειίας Παρνασσού μέχρι τη Βοστώνη, οπότε κρίνουμε ότι παρέλκει να γίνει άλλη μία αναφορά. Σημειώνουμε όμως δύο περιστατικά που εξηγούν σε κάποιο βαθμό την πορεία του.

Όταν πρωτοπήγε στο Μ.Ι.Τ το 1968, είχε την τύχη να εργαστεί κοντά στον Καθη-

- Του Αλέξανδρου Καλοβού -
Αναπληρωτής Καθηγητής Σχολής Ικάρων,
Ταξίαρχος Πολεμικής Αεροπορίας (ε.α.)

γητή Bernard T. Feld, που τον είχε εντυπωσιάσει, αφού έκανε πολλές δημοσιεύσεις, ταξίδευε, μιλούσε σε συνέδρια. Ο "Μπέρνι" υπήρξε διακεκριμένος φυσικός και ήταν μέλος του Σχεδίου Μανχάταν που κατασκεύασε την αμερικανική ατομική βόμβα. Όταν τον συμβουλευτήκε για το τι πρέπει να κάνει για να του μοιάσει, αυτός του είπε «να δουλέψεις». Την συμβουλή αυτή την ακολούθησε μέχρι το τέλος. Αν και συνταξιοδοτήθηκε από το Μ.Ι.Τ το 2001 λόγω ορίου ηλικίας, συνέχισε αργότερα να διδάσκει στο Brandeis όπου και σταμάτησε μόλις το 2016, στα 82 του χρόνια.

Η μεγάλη του αυτοπεποίθηση προερχόταν και από ότι το περιβάλλον του αποτελούσαν από μια ελίτ επιστημόνων παγκόσμιου κύρους με άμεση επιρροή στους λίπτες αποφάσεων, την γνωστή ως Ομάδα

του Μ.Ι.Τ. Μαζί με τους Jerome Wiesner (Πρόεδρος του Μ.Ι.Τ, μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Επιστήμης του Προέδρου Eisenhower και μετέπειτα επιστημονικός σύμβουλος των προέδρων Kennedy & Johnson) και τον Philip Morrison (καθηγητής φυσικής που έφτιαξε με τα χέρια του τη μία από τις δύο βόμβες που έπεσαν στην Ιαπωνία και που έγινε φανατικός πολέμιος των πυρηνικών, όταν είδε τα αποτελέσματα τους επισκεπτόμενος την χώρα μόλις ένα μήνα μετά), ήταν από τους κύριους υποστηρικτές του ελέγχου των εξοπλισμών στις ΗΠΑ. Οι τρεις τους, ήταν γνωστοί για τις ακούραστες προσπάθειές τους για την απαγόρευση των πυρηνικών όπλων στο όνομα της παγκόσμιας ειρήνης.

Η αυτοπεποίθησή του και το θάρρος του υπήρξαν κυρίαρχα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του. Όταν ο Πρόεδρος Reagan ανακοίνωσε το Πρόγραμμα Στρατηγικής Αμυνικής Πρωτοβουλίας του (SDI, το επονομαζόμενο 'Star Wars') το 1983, έγραψε «Ο Πρόεδρος γνωρίζει

λίγα και κατανοεί λιγότερα για τη φυσική και τους νόμους της φύσης».¹

Οι Πηγές

Διαθέτοντας ένα τέτοιο «οπλοστάσιο» δεν ήταν περίεργο που κλήθηκε να συμβουλευτεί και ελληνικές κυβερνήσεις κατά διαστήματα. Ακολουθώντας ένα σκληρό πρόγραμμα που απαιτούσε συνήθως να είναι 40 ημέρες στις ΗΠΑ και 20 ημέρες στην Ελλάδα, κατάφερε να παρέχει από το 1975 μέχρι και το 2010, επιστημονικές-τεχνολογικές γνωμοδοτήσεις σε δύο Πρωθυπουργούς και τέσσερις υπουργούς.

Ήταν σε μια από αυτές τις επισκέψεις του, τον Αύγουστο του 1988, που τον γνώρισα. Από τότε, ο Κώστας Τσίπης με τίμησε με τη φιλία του για 34 χρόνια. Υπήρξε μέλος της τριμελούς επιτροπής στη Διδακτορική διατριβή μου, ενώ συνεργαστήκαμε μεταγενέστερα και στο υπουργείο Άμυνας. Το 2017, στα 83 του χρόνια, μόλις τελείωσε μία 11ετία διδασκαλίας στο Βραδέϊο, διερεύνησε την δυνατότητα καταγραφής του έργου του στην Ελλάδα. Έστειλε τον απολογισμό για το έργο του στο ΥΠΕΘΑ, Μελέτες, μνημόνια και συναφές υλικό. Η ιδέα όμως δεν υλοποιήθηκε.

Για το διάστημα αυτό (1974-2010), δεν υπάρχουν πολλές δημόσιες αναφορές, εκτός από τις αναφορές στο διεθνές έργο του,² λίγα άρθρα και Μελέτες που υπάρχουν στην ελληνική γλώσσα. Η επιλογή αυτή ήταν συνειδητή. Ο Κώστας Τσίπης είχε ως αρχή ότι «ένας σύμβουλος ούτε φαίνεται, ούτε ακούγεται». Το παρόν κείμενο προσπαθεί να «γνωρίσει» στο ελληνικό κοινό, ένα μέρος του έργου του μεγάλου αυτού επιστήμονα.

Η δεκαετία του '70

Στην Ελλάδα, ο Κώστας Τσίπης ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 70 να συμβουλευεί τον υπουργό Άμυνας Ε. Αβέρωφ. Εκεί κατέγραψε προβλήματα οργάνωσης που επηρέαζαν την διοίκηση και έλεγχο. Ακόμα και ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής, παραπονέθηκε στον Αβέρωφ ότι «δίνει εντολές, οι οποίες όμως χάνονται μέσα σε μια γκρίζα μάζα». Ο Κώστας Τσίπης ρώτησε: «Κύριε Πρόεδρε, έχετε staff (Επιτελείο); Ο Πρωθυπουργός, που δεν κατάλαβε, ενοκλήθηκε και αντέδρασε: «Ρε Τσίπη έτσι τους κοροϊδεύεις όλους ή μόνο τους Πρωθυπουργούς»;

Το πρόβλημα που ανέφερε ο Έλληνας

Όταν ο Κώστας Τσίπης ρώτησε τον καθηγητή του Bernard T. Feld τι πρέπει να κάνει για να του μοιάσει, αυτός του απάντησε «να δουλέψεις» και ακολούθησε τη συμβουλή του μέχρι το τέλος.

Πρωθυπουργός φαίνεται να ήταν γνωστό και σε άλλους. «Οι Αμερικανοί θεωρούν το ελληνικό στράτευμα τριτοκοσμικό από άποψη οργάνωσης...»³, ήταν η γνώμη του Κ. Τσίπη το 1992. Ακολούθως συνεργάστηκε και με τον υπουργό Κωνσταντίνο Μητσοτάκη σε μία σειρά θεμάτων ανάμεσα στα οποία και η Έρευνα και Τεχνολογία του υπουργείου Συντονισμού.

Η δεκαετία του '80

Στις αρχές της δεκαετίας του '80, έγινε

σύμβουλος του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου. Όταν ο τελευταίος εξέταζε την προμήθεια γαλλικών Mirage για την Πολεμική Αεροπορία, ο Κώστας Τσίπης του έκανε ένα υπόμνημα εξηγώντας τις επιπτώσεις που θα υπήρχαν από την πολυτιπία αεροσκαφών. Ο Α. Παπανδρέου τον κάλεσε και του είπε:

“Κώστα, τι ξέρεις εσύ από πολιτική; Είσαι μόνο πυρηνικός φυσικός. Εγώ είμαι εξασφαλίζω την υποστήριξη του φίλου μου Francois Mitterand στα ζητήματα με την ΕΟΚ και την Τουρκία».

Παράλληλα, το 1985 ίδρυσε το πρώτο think tank με την τελική ονομασία Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνών και Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΔΙΣΜΕ) με στόχο να προωθήσει θέματα διεθνών σχέσεων, στρατηγικών μελετών, διεθνούς ειρήνης, ασφάλειας και συνεργασίας. Αν και το Ινστιτούτο συγκέντρωνε μεγάλα ονόματα της ακαδημαϊκής, πολιτικής, διπλωματικής και στρατιωτικής κοινότητας,⁴ το ΕΛΙΔΙΣΜΕ μετά από μια ολιγοετή αυτόνομη δράση, το 1993 έπαψε να λειτουργεί επειδή δεν υπήρξε ανταπόκριση του ελληνικού κοινού, αλλά και της ελληνικής διοίκησης. Ο Κώστας Τσίπης το χαρακτήρισε ως φαινόμενο «άγνοιας ή αδιαφορίας».

Η δεκαετία του '90

Μεταγενέστερα, το 1993, επανήλθε στο ΥΠΕΘΑ, ως Επιστημονικός Σύμβουλος του υπουργού Γεράσιμου Αραβάνη, που υπήρξε απόφοιτος του Μ.Ι.Τ. Ο τελευταίος του εξήγησε γιατί ζήτησε την βοήθειά του:

Ο Κ. Τσίπης, σε νεαρή ηλικία, στα πρώτα χρόνια του στο MIT.

Η μεγάλη αυτοπεποίθηση του αξιωματικού Τσίπη προερχόταν και από ότι το περιβάλλον του αποτελούνταν από μια ελίτ επιστημόνων παγκόσμιου κύρους με άμεση επιρροή στους λήπτες αποφάσεων, όπως ο Jerome Wiesner (πρώτος αριστερά, στο Οβάλ Γραφείο με τον πρόεδρο Κέννεντυ το 1962) και ο Philip Morrison.

«Έρχονται φάκελοι στο Γραφείο μου για υπογραφή που αφορούν υψηλού κόστους εξοπλιστικά προγράμματα. Αυτοί ήταν υπογεγραμμένοι ιεραρχικά από όλη τη στρατιωτική Ηγεσία, αλλά δεν αισθάνομαι άνετα αφού δεν μπορώ να τα αξιολογήσω».

Η προσέγγισή του απέβλεπε σε τρεις κατευθύνσεις: στη σταδιακή αύξηση του ηγετικού ρόλου του ΓΕΕΘΑ, στη σταδιακή αύξηση της επιρροής της Πολιτικής Ηγεσίας επί των αποφάσεων των Στρατιωτικών και τρίτο στη σταδιακή μετατόπιση της έμφασης από προμήθειες κυρίου υλικού (αεροπλάνα, πλοία, τανκς, πυροβόλα) στην αναβάθμιση της επιχειρησιακής ετοιμότητας των Ενόπλων Δυνάμεων και της ποιοτικής τους βελτίωσης.

► Ως προς το πρώτο: Το θέμα της οργάνωσης ήταν το κύριο πρόβλημα που έπρεπε να αντιμετωπιστεί. Το 1977, ο νόμος 660/77 περί υπουργείου Εθνικής Άμυνας, είχε επαναφέρει την αυτοτέλεια των τριών Επιτελείων, καταργώντας τις υπερεξουσίες του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων που είχε καθιερώσει η δικτατορία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ, να μην έχει το δικαίωμα να διατάξει τους τρεις Αρχηγούς, αφού είχε μόνο συντονιστικά δικαιώματα. Κρίθηκε ότι το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο διαιώνιζε τον κλαδικό, την απουσία εστιασμένης ηγεσίας και την έλλειψη διακλαδικών επιχειρησιακών δυνατοτήτων. Όπως ο Κώστας Τσίπης έγραψε στον υπουργό:

«Υπάρχει τέλεια έλλειψη κοινού συ-

ντονισμού. Ο καθένας κάνει ότι θέλει. Δεν υπάρχει λειτουργικότητα μεταξύ των Κλάδων. Ο μόνος τρόπος να λείψει ο κλαδικός είναι να παίρνουν διαταγές από πάνω. Δεν υπάρχει ηγεσία που να διατάζει, ελέγχει, παρακολουθεί, και με μια λέξη διοικεί».

► Ως προς το δεύτερο: Η συμβολή του Κώστα Τσίπη ήταν στη δημιουργία θεσμικών οργάνων: Υπήρξε επικεφαλής της Ομάδας Εργασίας που συνέβαλλε στην συγγραφή του νέου Νόμου, που εγκρίθηκε το 1995 (2292/95) για τη δημιουργία Επιτελείου που θα υποστήριζε τον υπουργό. Συνέγραψε το θεσμικό πλαίσιο-σχέδιο οργάνωσης και λειτουργίας της Γενικής Διεύθυνσης Εξοπλισμών (νυν ΓΔΑΕΕ) και ίδρυσε το Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων (ΙΑΑ) για να παράσχει στο ΥΠΕΘΑ, τεχνικές και επιχειρησιακές αναλύσεις, εκτιμήσεις συγκριτικής απόδοσης οπλικών συστημάτων, πληροφορίες και γνωμοδοτήσεις.

► Ως προς το τρίτο: Βασικό σημείο της φιλοσοφίας του Κώστα Τσίπη ήταν ότι απαιτείται σταδιακή μετατόπιση έμφασης από προμήθειες κυρίου υλικού στην αναβάθμιση της επιχειρησιακής ετοιμότητας⁵ των Ενόπλων Δυνάμεων και εντατικής εκπαίδευσης σ' αυτούς, στα πλαίσια διακλαδικών επιχειρήσεων. Πέτυχε να υποβάλουν τα Γενικά Επιτελεία για πρώτη φορά ένα διακλαδικό Ενιαίο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Εκσυγχρονισμού και Ανάπτυξης (ΕΜΠΑΕ) με ιεραρχημένα προγράμματα, κάτι που δημιούργησε τριβές μεταξύ τους σχετικά με τις προτε-

ραιότητες. Έχοντας υπόψιν του το «στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα» που επηρεάζει διεθνώς την λήψη αποφάσεων, υπήρξε αυστηρός κριτής προτάσεων εξοπλιστικών προγραμμάτων, αναπέμποντας ή ανατρέποντας κάποιες φορές υπηρεσιακές εισηγήσεις ή και περικόποντάς τα αφού κάποια από αυτά δεν είχαν απολογική σύνδεση με επιχειρησιακές ανάγκες και την απειλή. Έτσι, οι αμυντικοί προϋπολογισμοί του ΥΠΕΘΑ το 1995 και 1996 περικόπηκαν, χωρίς να μειωθεί η στρατιωτική αποτελεσματικότητα της χώρας.

Η ανάλυση και η αξιολόγηση του ήταν βάσει του ορθού λόγου και μιας τεκνοκρατικής προσέγγισης που του επέβαλλε η νοσοτροπία του Μ.Ι.Τ. Παραδεχόταν όμως ότι είχε συναίσθηση των δικών του αδυναμιών, αφού δεν λάμβανε υπόψιν του θέματα πολιτικής. Η συνεργασία του Κώστα Τσίπη ως Επιστημονικού Συμβούλου ΥΠΕΘΑ με τον υπουργό Γερ. Αρσένη αλλά και με τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ Ναύαρχο Χρ. Λυμπέρη υπήρξε άφογη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρξαν διαφωνίες. Όταν ο ΥΕΘΑ Αρσένης ανακοίνωσε το Δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου, του έγραψε: «Ένας απόφοιτος του Μ.Ι.Τ. δεν κάνει τέτοια λάθη. Η χώρα δεν έχει τη στρατιωτική δυνατότητα να υποστηρίξει σοβαρές πολεμικές επιχειρήσεις στην Κύπρο».

Στο τέλος του 1997, αφού κατέγραψε ότι η αγωγιμότητα μεταξύ του νέου υπουργού και του ίδιου δεν ήταν τόσο υψηλή ώστε να επιτρέπει την απρόσκοπτη επικοινωνία μεταξύ τους, παραιτήθηκε.

Η δεκαετία του 2000

Στα τέλη του 1999 ανέλαβε σύμβουλος του υπουργού Εξωτερικών Γεωργίου Παπανδρέου. Ανάμεσα σε άλλα εισηγήθηκε και την ίδρυση του Κέντρου Ανάλυσης-Σχεδίασης (ΚΑΣ) του ΥΠΕΞ και την έγκριση πρωτοβουλιών στην Ελληνική Προεδρία στην ΕΕ που έτυχαν της εγκρίσεως του Συμβουλίου, δείχνοντας ότι μια μικρή χώρα μπορεί να έχει σημαντική φωνή.

Το 2000, πρότεινε στο νέο Πρωθυπουργό Γ. Παπανδρέου, τη Συγκρότηση «Γραφείου Θεμάτων Ασφάλειας και Άμυνας» για την υποστήριξη του στην άσκηση πολιτικής εποπτείας και λήψης αποφάσεων στους ως άνω τομείς. Τέτοια σχήματα χρησιμοποιούν οι μεγάλες χώρες (πχ η Γερμανία στη Καγκελαρία, η Γαλλία έχει Στρατιωτικό Επιτελείο στη Προεδρία, με τον επικεφαλής του να διαθέτει τους κωδικούς των πυρηνικών όπλων). Το θέμα, μετά την σύμφωνη γνώμη του Πρωθυπουργού το χειρίστηκε ο υπουργός Επικρατείας. Όμως η οικονομική κρίση που είχε ενσκήψει έκανε την ιδέα αυτή να μην υλοποιηθεί.

Προς ένα νέο στρατηγικό δόγμα

Η προσέγγιση του Κώστα Τσίπη ως προς το αμυντικό πρόβλημα υπήρξε η ακόλουθη: Η Τουρκία, έχει μόνιμη ποσοτική στρατιωτική υπεροχή απέναντι της Ελλάδας που εκπορεύεται από το φυσικό μέγεθος της χώρας και το μέγεθος του πληθυσμού και της οικονομίας της. Δεδομένου ότι το ελληνικό στρατηγικό δόγμα είναι αμυντικό και αποτρεπτικό, η Τουρκία έχει την ικανότητα να συγκεντρώσει δυνάμεις για μία αιφνιδιαστική επίθεση οπουδήποτε κατά μήκος των μακρών κοινών συνόρων μας. Έτσι πιθανολογούσε ότι μία επαύξηση των στρατιωτικών μας δυνάμεων κατά μήκος των συνόρων, θα ήταν εκ των προτέρων μία καταδικασμένη σε ήττα προσπάθεια.

Από την άλλη πλευρά, η ελληνική οικονομία ήταν και θα παρέμενε στο προβλεπτό μέλλον τέτοια, ώστε να επιβάλει τη μεγιστοποίηση του λόγου αποτελεσματικότητας προς το κόστος της άμυνας της χώρας (cost effectiveness). Ο Εξοπλιστικός συναγωνισμός με την Τουρκία για τη διατήρηση ποσοτικής ισορροπίας δυνάμεων αποβαίνει εις βάρος μας, γιατί το ακαθάριστο εθνικό προϊόν της Ελλάδας είναι μονίμως μικρότερο της Τουρκίας. Έτσι πίστευε ότι η στρατηγική της έντασης που ακολου-

θεί εδώ και δεκαετίες η Τουρκία εξυπηρετεί τους μακροπρόθεσμους στόχους της, αφού κάνει την Ελλάδα σε καιρό ειρήνης να αιμορραγεί οικονομικά.

«Η απειλή αυτή και η στρατιωτική πίεση, δεν μπορεί να αγνοηθεί από την Ελλάδα, αλλά ούτε όμως μπορεί να επιτραπεί η συνέχιση της οικονομικής σφαιμάξης της χώρας ή της υπονόμευσης των ανθρωπίνων πόρων της: Η Ελλάδα δαπανά πολύ μεγαλύτερο ποσοστό, επί τοις εκατό, από το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της για την άμυνα από οποιαδήποτε άλλη δυτικοευρωπαϊκή χώρα [...] Αν συνεχισθεί αυτή η τάση, η Ελλάδα θα βρεθεί όλο και περισσότερο πίσω από τις άλλες χώρες της ΕΟΚ, ακόμα και από την Τουρκία σε οικονομικούς, βιομηχανικούς, υποδομι-

Ο Κώστας Τσίπης είχε ως αρχή ότι «ένας σύμβουλος ούτε φαίνεται, ούτε ακούγεται».

κούς και εκπαιδευτικούς δείκτες. Έτσι η απλή εχθρική στάση της Τουρκίας γίνεται αιτία να αποστραγγίζεται η Ελλάδα από ζωτικούς πόρους και με αυτόν τον τρόπο να επιτυγχάνει τον στρατηγικό της σκοπό, δηλαδή να εξασθενήσει την παρουσία της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο».

Εκτιμούσε ότι η κατάσταση ήταν δυσμενής ως προς το οικονομικό βάρος ποσοτικού συναγωνισμού με την Τουρκία και ως προς τις διογκούμενες μελλοντικές εθνικές υποχρεώσεις αποπληρωμής τόκων και χρεολυσίων που δημιουργού-

σε η προμήθεια νέων οπλικών συστημάτων μέσω δανείων. Θεωρούσε λανθασμένη την προσπάθεια να αμβλυνθεί η τουρκική απειλή με αύξηση, ή ακόμη και διατήρηση, του τότε επιπέδου αμυντικών δαπανών (περίπου 4% του ΑΕΠ).

«Απλά αγοράζοντας περισσότερα αεροπλάνα ή πλοία ή άρματα μάχης δεν βελτιώνουμε την θέση μας. Η στρατιωτική ισορροπία ή και υπεροχή μπορεί να επιτευχθεί μόνο με ποιοτικό συναγωνισμό. Οι νέες οπλικές τεχνολογίες υποστηρίζουν την υιοθέτηση μιας αμυντικής αποτρεπτικής στρατηγικής για την Ελλάδα, με μερικές αποτελεσματικές επιλογές για την υλοποίηση αποτρεπτικής στρατηγικής που βασίζεται σε τακτική αντιποίνων. Για την εδραίωση και διατήρηση αξιόπιστης αποτροπής, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε πολλαπλασιαστές ισχύος και με την μορφή όπλων και συστημάτων μάχης και με τη μορφή ευφάνταστης στρατηγικής και αποτελεσματικής μαχητικής τακτικής».⁶

Πίστευε ακράδαντα ότι η ποιοτική βελτίωση των δυνάμεών μας μπορεί να υποστηριχθεί από τις τεχνολογικές εξελίξεις, αφού οι δυνατότητες της παρούσας γενιάς μαχητικών όπλων ευνοούν την άμυνα, με την έννοια ότι είναι φθηνότερο να είσαι αμυνόμενος παρά επιτιθέμενος. Η επένδυση σε νέες τεχνολογίες και η εφαρμογή τους σε μαχητικά συστήματα επιτρέπουν να υιοθετήσουμε νέο στρατηγικό δόγμα προμηθευόμενοι «ανατέλλοντα» οπικά συστήματα, παύοντας να διαθέτουμε τεράστια ποσά για την περαιτέρω αγορά «δυόντων» συστημάτων.

Ως παράδειγμα χρησιμοποιούσε το NATO που απέναντι στην ποσοτική υπεροχή του Συμφώνου της Βαρσοβίας αντέταξε ποιοτική υπεροχή ενσωματωμένη σε πολλαπλασιαστές δυνάμεως και στο δόγμα μικτών διακλαδικών επιχειρήσεων air-land battle 2000 που εφάρμοσαν οι συμμαχικές δυνάμεις με τόση επιτυχία εναντίον του Ιράκ.

Ως ιστορικά παραδείγματα πολλαπλασιαστών δυνάμεως «νέας τεχνολογίας» χρησιμοποιούσε: Τη χρήση του πρώτου RADAR στη μάχη της Αγγλίας το 1939-40, τη χρήση από τους Αμερικανούς στον πόλεμο του Κόλπου το 1992 AWACS, δορυφόρων που επέτρεψαν το πεδίο της μάχης σε πραγματικό χρόνο, ιπτάμενων RADAR πλάγιας κατόπτρου καθώς και τον πλήρη έλεγχο του ηλεκτρομαγνητικού πεδίου έτσι που οι Ιρακίνοι κατέστησαν «τυφλοί»,

«κουφοί» και «μουγκοί», λόγω των ηλεκτρομαγνητικών αντιμέτρων των Αμερικανών και τέλος τη χρήση «ευφυών βλημάτων» (smart weapons) κατευθυνόμενων στο στόχο τους με laser που μείωσε δραματικά τον αριθμό εξόδων βομβαρδισκών στο Βιετνάμ, το 1968 για καταστροφή «σημειακών στόχων».

Τρία ήταν τα κυρίως πεδία της τεχνολογικής προόδου που επιτελείται, που όλα εκπορεύονται από την τεχνολογία της πληροφορικής.

Την δυνατότητα να εντοπίζουμε, προσδιορίζουμε και παρακολουθούμε μεγαλύτερο αριθμό στόχων σε μεγαλύτερο χώρο, κατά τη διάρκεια πολύ μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος και με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα παρά κατά το παρελθόν. Έμφαση έδιδε στην εκμετάλλευση των πανοραμικών ιδιοτήτων του Διαστημικού χώρου για τη συλλογή και μετάδοση πληροφοριών, αφού έτσι είναι δυνατός ο έλεγχος και η μεταφορά πληροφοριών για στόχους από τον δέκτη στον χρήστη τους πολύ πιο γρήγορα και αποτελεσματικά παρά ποτέ στον παρελθόν. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα να διευρύνουμε τη διαφορά έγκαιρης πληροφόρησης μεταξύ ημών και του αντιπάλου χρησιμοποιώντας κατάλληλα αντίμετρα. Αυτό θα έχει αυξανόμενη σημασία για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στο αμεσότερο μέλλον.

Τη δραματική βελτίωση στο βεληνικές, την ακρίβεια και τη φονικότητα συμβατικών πυρομαχικών. Το μεγάλο βεληνικές πυραύλων μεγάλης ακρίβειας σε συνδυασμό με τη χρήση πληροφοριών για τον αντίπαλο σε πραγματικό χρόνο, θα κάνει δυνατές επιθέσεις εναντίον του από μακρόθεν, εκθέτοντας έτσι λιγότερο φίλιες δυνάμεις και οπτικά συστήματα στα πυρά του αντιπάλου. Η βελτίωση αυτή επιτρέπει τη καταστροφή στόχων από μεγάλη απόσταση σε ευρύ χώρο, μέσα σε μικρό χρόνο. Έτσι οι εκθροπραξίες παίρνουν τη μορφή "κρυφτού", γιατί όταν ένας στόχος γίνεται ορατός, καταστρέφεται με μεγάλη πιθανότητα.

Τους σύγχρονους εξελιγμένους εξομοιωτές και τις τεχνικές απομίμησης επιχειρήσεων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές που επιτρέπουν την αποτελεσματική και αποδοτική εκπαίδευση των Ενόπλων Δυνάμεων, έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η μαχητική ετοιμότητα και ικανότητά τους.

Ως προϋπόθεση επιχειρησιακής εκμετάλλευσης των αυξημένων δυνατοτήτων

Στα μέσα της δεκαετίας του '70, όταν συνεργαζόταν με τους Κωνσταντίνο Καραμανλή και Ευάγγελο Αβέρωφ, ο Κώστας Τσιπής ρώτησε «κύριε Πρόεδρε, έχετε staff (Επιτελείο);» και ο Πρωθυπουργός, που δεν κατάλαβε, ενοκλήθηκε και αντέδρασε «ρε Τσιππ έτσι τους κοροϊδεύεις όλους ή μόνο τους Πρωθυπουργούς;»

άμεσης πληροφόρησης έθετε την απόκτηση ικανότητας ταχείας μετατροπής ακατέργαστων δεδομένων για τη διάταξη και ενέργειες του αντιπάλου, σε χρήσιμες πληροφορίες που να διαβιβάζονται άμεσα στους κατάλληλους χρήστες. Αυτό προϋποθέτει την εγκατάσταση σύγχρονου κοινόχρηστου από τους τρεις Κλάδους συστήματος Διοίκησης Ελέγχου Επικοινωνιών Πληροφοριών (ΣΔΕΕΠ) που να επιτρέπει απρόσκοπτες επικοινωνίες και κάθετα (διοικητικά) και οριζόντια (διακλαδικά).

Αυτή η ικανότητα με τη σειρά της, σε σύμπραξη με την απόκτηση πυραύλων μεγάλης ακρίβειας και συστημάτων ακριβούς ορισμού της θέσης φίλιων (και εκθροικών) μονάδων, επιτρέπει ισχνότερη υλική υποστήριξη των μαχόμενων μονάδων: εύστοχα πυρά και ακριβής γνώση της θέσης στόχων μειώνουν τον απαιτούμενο όγκο πυρομαχικών, τον αριθμό μαχόμενων, ή τον απαιτούμενο αριθμό αεροπορικών εξόδων για την καταστροφή των εκάστοτε στόχων.

Στην προσέγγισή του, έθετε τα 3 βασικά ερωτήματα του Καντ: Πρώτον, τι πρέπει να κάνουμε, δεύτερον τι μπορούμε να

κάνουμε και τρίτον σε τι μπορούμε να ελπίζουμε σχετικά με την αμυντική μας πολιτική και τις ένοπλες δυνάμεις μας.

Τι πρέπει να κάνουμε:

Πίστευε ότι πρέπει να καταλάβουμε ότι, ο ποσοτικός συναγωνισμός με την Τουρκία αντίπαλο, πρέπει να σταματήσει και ότι πρέπει να πάψουμε να δίνουμε έμφαση και προτεραιότητα σε «δύοντα» τρωτά συστήματα όπως τα τανκς, τα πλοία επιφάνειας και αεροπλάνα. Ως πειστικά παραδείγματα τρωτότητας ανέφερε τα Ιρακινά τανκς στο Κουβέιτ, τα αγγλικά αντιτορπιλικά στα Φώκλαντ, το τουρκικό αντιτορπιλικό, που βύθισαν οι ίδιοι το 1977, τα πλοία επιφάνειας που είναι όσο και πιο τρωτά σε πυραύλους αέρος-επιφάνειας και σε κρουζ (Exocet, Harpoon, Tomahawk).

«Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι «being there first with the most force», που είναι απαραίτητο παράγοντας νίκης, δεν επιτυγχάνεται μόνο με τη συσσώρευση μεγάλων αριθμών όπλων κατά την περίοδο της ειρήνης, αλλά επιτυγχάνεται πρώτο με συνδυασμό πληροφοριακών μέσων σε πραγματικό χρό-

νο που μας λένε που είναι ο αντίπαλος και τι κάνει, και δεύτερο ταχυκίνητων ασφαλώς φονικών όπλων».

Ως παράδειγμα ανέφερε ότι δεν χρειάζεται να έχουμε κι εμείς 200 μαχητικά αεροπλάνα F-16 για να αντιμετωπίσουμε μία πιθανή επίθεση εξ ανατολών. Αρκεί να ξέροουμε ανά πάσα στιγμή που είναι τα αεροπλάνα αυτά, που πάνε και τι κάνουν και να έχουμε μικρότερο αριθμό αεροπλάνων, αλλά εξοπλισμένων με τους τελειότερους πυραύλους και έχοντας την ικανότητα να ξέρουν που είναι και που πρέπει να πάνε, ανά πάσα στιγμή.⁷

«Πρέπει πάντα να θυμόμαστε ότι πύραυλοι καταρρίπτουν αεροπλάνα και όχι τα αεροπλάνα αυτά καθ' αυτά. Εάν η αεροπορία έχει εξαιρετικά ευέλικτους πυραύλους δεν χρειάζεται ευέλικτα αεροπλάνα. Αυτό πρέπει να είναι σταθερά στο νου εκείνων που θα αποφασίσουν στο άμεσο μέλλον την χροιά της Πολεμικής Αεροπορίας πέρα από το 2000».

Ενδεικτικά ανέφερε ότι οι πύραυλοι αέρος-αέρος τελειοποιούνται και ότι σε δοκιμές του ισραηλινού RYTHON IV στη Γερμανία, Αμερική και Ισραήλ τα F-16 αποδείχτηκαν εξαιρετικά τρωτά σε τέτοιους πυραύλους. Για να γίνουν αυτά όμως πρέπει να προσπαθούμε συνεχώς να ανεβάζου-

με την μαχητική ικανότητα στόμων και μονάδων με συνεχείς ασκήσεις, ανώτερη εκπαίδευση και μετεκπαίδευση αξιωματικών και τελειοποίηση ενοποιημένων συστημάτων Διοίκησης, ελέγχου, επικοινωνιών και πληροφόρησης.

Τι μπορούμε να κάνουμε:

Ο Κώστας Τσίπης εισηγήθηκε το 1994-95 να ενοποιηθούν οι επιχειρήσεις των τριών κλάδων, Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας και να αναπτυχθεί στρατηγική και τακτική κοινών επιχειρήσεων. Έγραψε:

«Πρέπει να σχεδιάζουμε συγκεντρωτικά και διακλαδικά και να επιχειρούμε διασκορπισμένα αλλά πάλι διακλαδικά. Αυτό απαιτεί την διάλυση των μεγάλων και βραδυκίνητων συγκροτημάτων (στρατιές, μεραρχίες) και την αναδιοργάνωση των δυνάμεων σε μικτές, ευέλικτες μονάδες που να μπορούν ξέροντας που είναι ο αντίπαλος, να συγκεντρώνονται (πριν από τον αντίπαλο), να επιτίθενται και μετά τη μάχη να διασκορπίζονται ώστε να μην γίνονται στόχος για εκθρικά πυρά, πράγμα που θα συμβαίνει στις μονάδες μάζας και κρούσης».⁸

Η άμυνα των νησιών απαιτεί πρώτα απ' όλα ενοποιημένες επιχειρήσεις και ενοποιημένη διοίκηση-έλεγχο των τριών όπλων.

Μόνο ενιαίες επιχειρήσεις μπορούν να αποδειχθούν αποτελεσματικές ενάντια σε μία εισβολή, προϋποθέτουν όμως ενιαίες ασκήσεις και ενιαίο τακτικό δόγμα. Κεντρική διοίκηση και σχεδιασμός και συγχρόως ευέλικτες ταχυκίνητες μονάδες απαιτούν ίδρυση διακλαδικού κέντρου λήψης, διαχείρισης και διαβίβασης πληροφοριών και διαταγών, παράλληλα με την ανάγκη εκσυγχρονισμένων συστημάτων C3I (ΣΔΕ-ΕΠ). Πρότείνει την ενοποίηση του συστήματος ΣΔΕΕΠ των Ενόπλων Δυνάμεων ώστε να επιτευχθεί διαλειτουργικότητα των συστημάτων των διαφόρων Κλάδων και διαμοιρασμού πληροφοριών και σε πραγματικό χρόνο (real time) και ασύγχρονα. Το θεωρούσε καθολικής φύσης, αφού άπτεται σειράς προγραμμάτων του ΕΜΠΑΕ και λειτουργικά παίζει κύριο καθοριστικό ρόλο.

Σε ότι αφορούσε στις νέες τεχνολογίες, που προσφέρουν τη δυνατότητα να αυξηθεί δραματικά η αποτελεσματικότητα των υπάρχουσών δυνάμεών μας, έδωσε έμφαση σε ανικνευτές, επικοινωνίες και οπλικά συστήματα. Ανάμεσα στα διάφορα «ανυπόστατα» οπλικά συστήματα που θεωρούσε ως κύριο πολλαπλασιαστή δύναμης για τις Ένοπλες Δυνάμεις μας, πρότεινε την περίοδο 1994-1997 και τα ακόλουθα:

- ▶ Να αποκτήσουμε την ικανότητα λήψης πληροφοριών και από αεροσκάφη και από δορυφόρους σε πραγματικό χρόνο (εικόνες από δορυφόρους και τα μέσα εκμετάλλευσής τους, αναγνωριστικά αεροσκάφη μικρής εμβέλειας χωρίς πιλότους (ΑΧΠ), αναγνωριστικά αεροσκάφη συλλογής και μετάδοσης πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο (φωτοαναγνώριση, ιπτάμενο σύστημα προειδοποίησης και ελέγχου). Ειδικά τα ΑΧΠ υλοποιούν αυτόν τον πολλαπλασιαστή με εξαιρετικά χαμηλό κλάσμα κόστους / αποτελεσματικότητας.
- ▶ Να έχουμε την επιπλέον την ικανότητα να μεταδίδουμε αυτές τις πληροφορίες αυτοστιγμής στις μάχιμες μονάδες αέρος, ξηράς και στρατού, έτσι ώστε να ξέρουν που είναι ο αντίπαλος και τι κάνει.
- ▶ Να αποκτήσουμε τα μέσα υποκλοπής ηλεκτρομαγνητικών σημάτων (RADAR, επικοινωνίες κ.τ.λ.) και τα μέσα παρεμβολής των RADARs και των επικοινωνιών του αντιπάλου.
- ▶ Να αποκτήσουμε πυραύλους αέρος-επιφανείας και αέρος-αέρος τελευταίας τεχνολογίας ασφαλώς κατευθυνόμενα

Ιούλιος 1985: ο Ανδρέας Παπανδρέου υποδέχεται στην Αθήνα τον Φρ. Μπεράν (εικονίζονται στον Παρθενώνα ανάμεσα στον πρόεδρο Χρ. Σαρτζετάκη και τη Μελ. Μερκούρη) δύο μήνες μετά τη λεγόμενη «αγορά του αιώνα», η οποία περιλάμβανε και Mirage που, όπως είπε ο Πρωθυπουργός στον Τσίπη, εξασφάλιζαν την πολιτική στήριξη του Παρισιού.

στο στόχο τους (με laser κ.λπ.). Έμφαση έδωσε στον ισραηλινό πύραυλο αέρος-αέρος PΥTHON IV που είχε καταρρίψει αεροσκάφη με πορεία αντίθετη του αεροσκάφους που τον εξαπέλυσε. Άρα αεροπλάνο οπλισμένο με PΥTHON δεν χρειάζεται να είναι ούτε ταχύ.⁹

- ▶ Να εισάγουμε σε ευρύτατη κλίμακα και στα τρία όπλα τη χρήση του Παγκόσμιου Συστήματος Εντοπισμού GPS που επιτρέπει στο χρήστη του να ξέρει ανά πάσα στιγμή που είναι με ακρίβεια (που τότε ήταν ελάχιστα διαδεδομένο στις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις).
- ▶ Να αποκτήσουμε Σύστημα Ακριβούς Βομβαρδισμού με την χρήση του ουραίου καθοδήγησης βόμβας JDAM που τοποθετείται σε σειρά βομβών βαρύτητας κάνοντάς τις "έξυπνες" βόμβες.
- ▶ Να αποκτήσουμε και κάνουμε ευρύτατη χρήση εξομοιωτών (simulators) για την εξάσκηση και πιλότων και οδηγών ταγκς.
- ▶ Να αποκτήσουμε Ιπτάμενο Σύστημα Προειδοποίησης και Ελέγχου που μπορεί από απόσταση 200-300 χλμ. να αναγνωρίζει που είναι και τι κάνουν όσα αεροπλάνα του αντιπάλου βρίσκονται σε πτήση.

Τι μπορούμε να ελπίζουμε

Ο Κώστας Τσίπης θεωρούσε βέβαιο ότι η εκάστοτε Ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων έχει την όρεξη και το σθένος να καταπιαστεί με το δύσκολο έργο της εξέλιξης των από την σημερινή παραδοσιακή τους μορφή, σε δυνάμεις κοινών επιχειρήσεων εφοδιασμένων με τα τελειότερα μέσα που μας προσφέρει η τεχνολογία.

Ομοίως πίστευε ότι μια τέτοια εξέλιξη των ΕΔ, από τη μια θα αποθαρρύνει τυχόν απειλητικούς αντιπάλους και από την άλλη θα αυξήσει το λόγο αποτελεσματικότητας / κόστους προς πολλαπλό όφελος της χώρας.

Η συνεργασία του Κώστα Τσίπης με τον Γερ. Αρσένη υπήρξε άφογη, αλλά όταν ο υπουργός Εθνικής Άμυνας ανακοίνωσε, το 1993, το δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου, του έγραψε ότι «ένας απόφοιτος του Μ.Ι.Τ. δεν κάνει τέτοια λάθη», επειδή, «η χώρα δεν έχει τη στρατιωτική δυνατότητα να υποστηρίξει σοβαρές πολεμικές επιχειρήσεις στην Κύπρο».

Από την άλλη πλευρά προειδοποιούσε: «Όσο οι ένοπλες δυνάμεις ενεργούν με το παρόν πνεύμα των κατά κλάδο-επικεντρωμένων επιχειρήσεων, κανένα ποσό νέων τεχνολογιών δεν θα βοηθήσει την ελληνική άμυνα, έστω και εάν επιλεγούν και προμηθευτούν με σύνεση».

Αν και θεωρούσε ότι η πραγματική λύση του αμυντικού προβλήματος της Ελλάδας θα είναι πολιτική και διπλωματική και όχι στενά στρατιωτική, με το έργο του στο ΥΠΕΘΑ ο Κώστας Τσίπης επεδίωξε να επιστήσει την προσοχή της Ηγεσίας των Ελληνικών ΕΔ, στην αναπτυσσόμενη θεμελι-

ώδη αλλαγή της τεχνολογίας των οπλικών συστημάτων και των επιχειρησιακών επιπτώσεων της αλλαγής αυτής. Πίστευε ότι οι τελευταίες δημιουργούν το ακόλουθο δίλημμα για την Ηγεσία:

«Δεδομένων των περιορισμένων πόρων της χώρας τι επενδύσεις πρέπει να κάνουμε σε οπικά συστήματα ώστε να μη βρεθούμε προ δυσάρεστων εκπλήξεων στο μέλλον από τη μία, αλλά και χωρίς να παραμελήσουμε την παρούσα μαχητική ετοιμότητα των δυνάμεών μας από την άλλη».

Αυτό που θεωρούσε βασικό δεν ήταν το απόλυτο επίπεδο των εξοπλισμών που διαθέτει η χώρα, αλλά η απόκτηση και η διατήρηση πολιτικών και στρατιωτικών μέσων με τα οποία να μπορεί αξιόπιστα να αποτρέψει τους γείτονες της.

«Η Ελλάδα έχει μόνιμη ποσοτική στρατιωτική κατωτερότητα απέναντι στην Τουρκία, λόγω του συγκριτικού μεγέθους της. Στρατιωτική ισορροπία ή και υπεροχή μπορεί να επιτευχθεί μόνο ποιοτικά με την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και επιχειρησιακού δόγματος από τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις».

Αν και είχε πάψει να συμβουλεύει αρκετά χρόνια ελληνικές κυβερνήσεις, ο Κώστας Τσίπης εξακολουθούσε να παρακολουθεί τις εξελίξεις που αφορούν την εθνική ασφάλεια της χώρας. Ανσυχούσε που από τα μέσα της δεκαετίας του 80 η Τουρκία είχε ξεκινήσει μια συστηματική και μακρόχρονη προσπάθεια για να βελτιώσει την μαχητική αποτελεσματικότητα των δυνάμεων της. Τον προβλημάτιζε που ο προϋπολογισμός ΥΠΕΘΑ είχε σημαντικά μειωθεί και συνεπώς θα έπρεπε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή ωφέλεια με το μικρότερο δυνατό κόστος. Πίστευε ότι :

«Οι Έλληνες σπάνια αγοράζουν όπλα υψηλής τεχνολογίας που είναι οικονο-

1. Κώστα Τσίπης, Why Reagan's "Star Wars" Plan Won't Work, Playboy, June 1984, no. 6.

2. Ενδεικτικά, MIT Archives Space, <https://archive.space.mit.edu/ηροιστορια/2/ρεσους/1019> και <https://mit.academia.edu/KostasTsipis>

3. Κωνσταντίνος Φράγκος, Η Παλαιή Άμυνα, Τα ΝΕΑ, 23 Οκτωβρίου 1997, <https://www.tanea.gr/1997/10/23/greece/ηπαλαιη-αμυνα/>

4. Μέλη του ΔΣ του ΕΛΩΔΙΜΕ υπήρξαν οι υπουργοί Κωστής Βαΐτσας και Λούκα Κασέλη, ο ευρωβουλευτής Στέλιος Αργυρός, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Χρήστος Γιαννιέρης, Διευθυντής του ο Ευρωπαϊκό Διαμεσοαζιπτικής Νικηφόρος Διαμαντούρος, Διευθυντής Ερευνών ο Καθηγητής Αθανάσιος Πλαπής και υπότροφός του ο Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας Θάνος Ντόκος.

5. Είναι η ικανότητα να αναπτυχθούν έγκαιρα στην αρχή ενός πολέμου, δυνάμεις με μαχητική επίδοση στο προβλεφθέν επίπεδο και της ποιότητάς τους βελτίωσης μέσω προμήθειας «πολλοπλοιαστών δυνάμεων».

6. Νέες Τεχνολογίες Οπλών και η Ελληνική Άμυνα, Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνών και Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΩΔΙΜΕ), Δεκέμβριος 1992. https://www.academia.edu/44124967/Νέες_Τεχνολογίες_Οπλών_και_Ελληνική_Άμυνα_in_Greek

7. Το 80% των ιρακινών αεροσκαφών που καταρρίφθηκαν κατά τον πόλεμο του Κόλπου, ήταν πέραν από την οπτική εμβέλεια των αμερικανικών. Άρα δεν είχε σημασία η τύπος αεροπλάνου ήταν το αμερικανικό, αλλά με τη πύραυλο ήταν οπλισμένο (έικον Ahteam) και πληροφορήσει σε πραγματικό χρόνο είχε για τη σημασία θέση των ιρακινών αεροσκαφών από αεροσκάφος AWAC. Κ. Τσίπης, Πατή κέρδιαν τα F-16 στις «αερομαχίες» του ΚΥΣΕΑ, Τα ΝΕΑ, 7 Μαΐου 1999.

8. Κ. Τσίπης, Τεχνολογική Επανάσταση και Ελληνικός Αμυντικός Σχεδιασμός, Μάιος 1995.

9. Κ. Τσίπης, Τέσσερα Καινοτόμα Οπτικά Συστήματα: Μία Σύνοψη Περιγραφή, Μάιος 1997.

10. Κώστα Τσίπης, Irrational Interests, Boston Review, February/March 1999, <https://bostonreview.net/archives/BR24.1/tsipis.html>

μικά αποδοτικά και φθηνά, αλλά αγοράζουν τα πιο ακριβά όπλα. [...] Η δυναμική των εξοπλισμών (και σε αυτή την χώρα) προέρχεται και από προσωπικά κίνητρα λόγω και των «αλληλένδετων συμφερόντων» που εκμεταλλεύονται την ανασφάλεια του κοινού».¹⁰

Εξακολουθούσε να πιστεύει ότι η χρήση νέων τεχνολογιών μπορούν να αποδειχθούν ιδιαίτερα αποτελεσματικές εναντίον αριθμητικά ανώτερου εχθρού. Τη μέθοδο αυτή έχουν ακολουθήσει και άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν συνεχή εξωτερική απειλή, όπως το Ισραήλ. Χρησιμοποιούσε μάλιστα το εξής παράδειγμα:

«Ο παππούς μου έλεγε ότι ο αστακός οπλιζόταν 100 χρόνια για να πολεμήσει τον προαιώνιο εχθρό του το χταπόδι. Μα όταν συναντήθηκαν το χταπόδι του βούλωσε με τα πλοκάμια του τις δύο μικρές τρύπες από τις οποίες αναπνέει ο αστακός και τον ψόφισε!».

Ήταν απόλυτα πεπεισμένος ότι το ελάχιστο που μπορεί να κάνει η Ελλάδα είναι να ακολουθήσει την ίδια μέθοδο και ότι ο χρόνος τρέχει εις βάρος της.

Το παραπάνω δοξαστικό αυτό επιμύθιο της ζωής του Κώστα Τσίπης, είναι οφειλόμενος δημόσιος έπαινος για αυτόν τον λαμπρό Έλληνα. Υπήρξε ένας εξαιρετικός σεμνός επιστήμονας που είχε αυτοπεποίθηση σε αυτό που πρότεινε, έχοντας εμπιστοσύνη στις γνώσεις του και βλέποντας προοπτικά την μεγάλη εικόνα για το μέλλον της χώρας.

Ήταν ένα τεράστιο μέγεθος και όχι μό-

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, ο Κ. Τσίπης (φωτογραφία του 2005) πίστευε ακράδαντα ότι η ποιοτική βελτίωση των δυνάμεών μας μπορεί να υποστηριχθεί από τις τεχνολογικές εξελίξεις, αφού οι δυνατότητες της παρούσας γενιάς μαχητικών όπλων ευνοούν την άμυνα, με την έννοια ότι είναι φθηνότερο να είσαι αμυνόμενος παρά επιτθέμενος.

νο για τα ελληνικά μέτρα. Έκανε τη δουλειά του, όπως την ήξερε καλύτερα, έχοντας ορθή κρίση και λογική για τη χώρα, χωρίς καθόλου να ανησυχεί για το τι θα έλεγαν οι πολιτικοί του προϊστάμενοι. Αρκετοί θεσμοί, επιλογές και διαδικασίες που πρότεινε υπάρχουν ακόμα, χωρίς να γνωρίζουμε την προέλευση τους ή τον άνθρωπο που συνέβαλε στη διαμόρφωσή τους, αφού οι ηθικές αρχές του, η επικέντρωσή του στην ουσία τον έκαναν να επιλέξει σκευδαμνικά ένα αφανή ρόλο.

Ο Κώστας Τσίπης υπήρξε ένας μεγάλος Έλληνας με λατρεία για την Ελλάδα και με όραμα για αυτή, που ενέπνευσε σεβασμό. Μεσή ζωή έζησε, ωφελώντας αφοκερδώς την Πατρίδα και τους γύρω του. Τους τελευταίους τους «εκπαίδευσε» με το προσωπικό του παράδειγμα στην έμφαση στο εθνικό συμφέρον, στην υπευθυνότητα, στις αξίες και στην αρετή, συστατικά απαραίτητα στους πολίτες για την ανάπτυξη περιβάλλοντος που ευδοκιμεί η Δημοκρατία.

Δελτίο Συνδρομής

Εγγραφείτε
συνδρομητής

- Συνδρομή εσωτερικού: €50 (ΠΛΕΟΝ ΦΠΑ 6,5%)
- Συνδρομή εξωτερικού: €91 (ΠΛΕΟΝ ΦΠΑ 6,5%) (ΓΙΑ ΧΩΡΕΣ ΕΝΤΟΣ ΕΕ)
- Συνδρομή εξωτερικού: €121 (ΠΛΕΟΝ ΦΠΑ 6,5%) (ΓΙΑ ΧΩΡΕΣ ΕΚΤΟΣ ΕΕ)

ΠΛΕΟΝ ΦΠΑ 6,5%

Στοιχεία συνδρομητή

Επώνυμο: _____
Όνομα: _____
Τηλέφωνο: _____ Fax: _____
ΑΦΜ: _____ ΔΟΥ: _____
Οδός: _____ Αριθμός: _____
ΤΚ: _____ Πόλη: _____ Χώρα: _____

Ο συνδρομητής λαμβάνει 12 τεύχη που ακολουθούν την ημερομηνία εγγραφής της συνδρομής.

Τρόποι Πληρωμής

- Ταχυδρομική επιταγή
σε διαταγή: Τάριος Αλέξανδρος, Φιλικής Εταιρείας 19-20, Αθήνα, 10573
- Κατόρθση σε λογαριασμό της Eurobank
Αρ. λογαριασμού: 0026.0012.33.0200256317

Σε περίπτωση τραπεζικής κατόρθσης, η απόδειξη να αποσταλεί στο fax 210 3642260